

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” ผู้วิจัย ได้ศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มเฉพาะ นอกจากนั้นแล้ว ผู้วิจัย ได้ศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเสร็จสมบูรณ์แล้วจึงได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับขั้นตอนซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ อภิปรายผล

๕.๑.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย (๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการ (๒) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและการบูรณาการหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการ (๓) เพื่อเสนอการพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ สภาพปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการการสาธารณูปการ

สภาพปัญหาและอุปสรรคการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการผู้บริหารจะเกี่ยวข้องกับบุคลากร การเงินงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการเป็นต้น ปัญหาเรื่องคนเป็นสิ่งสำคัญ คนที่จะมาช่วยวัดจะต้องมีน้ำใจเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตอาสาในการช่วยการพัฒนาวัดวาอารามอย่างแท้จริง โดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน และควรได้คนที่มีความรู้ความเข้าใจ ความสนใจในการทำงาน ปัญหาเรื่องการเงิน คณะกรรมการมอบหมายภารกิจนี้ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้กำกับดูแลการบริหารจัดการเงินภายในวัดทั้งหมด ปัจจัยที่ได้จากมีผู้จิตศรัทธาทำบุญถวายวัดส่วนหนึ่ง ส่วนปัจจัยส่วนตัวเป็นของเฉพาะบุคคล วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง แสงสี ไฟฟ้า ประปาของวัด

ดำเนินการเป็นไปตามระบบขั้นตอนทางราชการกำหนดให้ และการจัดการเป็นเรื่องของ คณะกรรมการจะดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสาธารณูปการเฉพาะวัดนั้นๆ

บุคลากร พระสังฆาธิการต้องจัดตั้งคณะกรรมการเป็นผู้ให้การสนับสนุนเรื่องบุคคล คณะกรรมการ ควรจะให้การเอาใจใส่การช่วยกันพัฒนาวัดเป็นอย่างดี เมื่อเป็นเช่นนั้นผู้บริหารก็จะ ได้รับความสนับสนุนโดยตรงจากประชาชนผู้มีจิตศรัทธา โดยการชักนำเชิญชวนเจริญศรัทธาของ คณะกรรมการวัดที่เอาใจใส่เรื่องการพัฒนาการสาธารณูปการ นอกจากนั้น ปัญหาเกิดจากการบริหาร บุคคลก็มีเช่นกัน เมื่อมองโดยรอบด้านแล้วจะเห็นได้ว่า บุคลากรจะเป็นเรื่องของระบบอุปถัมภ์ มากกว่าการเลือกสรรหาจากความรู้ความสามารถ บางครั้งถ้าผู้บริหารมองเห็นว่า ไม่ใช่พวกพ้องของ ตนเองก็จะไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทำงานเท่าที่ควร จะทำอะไรก็คอยคัดค้านไม่ให้ทำเพราะเกรง ว่า ถ้าทำไปแล้วจะไปเอาเงินมาจากไหน หรือทำไปจะเอาคนที่ไหนมาทำการก่อสร้าง เลยไม่ให้ความ ร่วมมือ คอยกีดกันไม่ให้โอกาสพัฒนาการสาธารณูปการที่เหมาะสม

การงบประมาณ พระสังฆาธิการต้องพิจารณา อันดับแรกปัญหาการเงินเป็นสิ่งสำคัญ ที่สุด วัดบางวัดที่มีญาติโยมมาดูแลเรื่องการเงิน ก็จะดูแลอยู่เช่นนั้น ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้ เวลาที่พระสังฆาธิการต้องการจะใช้จ่ายเงินเพื่อไปพัฒนาการสาธารณูปการ ก็ไม่สามารถดำเนินการอะไร ได้ เพราะติดขัดปัญหาการเงินที่ไม่สามารถบริหารจัดการเรื่องการเงินเองได้ ทำให้การพัฒนาการ สาธารณูปการไม่เจริญก้าวหน้า ส่วนการจัดหาเงินทุนมาสนับสนุนการก่อสร้าง พระสังฆาธิการได้รับ การสนับสนุนจากชาวบ้าน เนื่องจากลูกหลานชาวบ้านในเขตชุมชนไปทำการค้าขายหรือไปทำงานเป็น พนักงานในกรุงเทพมหานครหรือตามจังหวัดอื่นๆ ที่มีการจ้างงาน พอถึงเวลาเทศกาลวันหยุด วันปี ใหม่ วันสงกรานต์ที่มีการหยุด ลูกหลานชาวบ้านก็จะระดมทุนมาสนับสนุนทอดผ้าป่าให้กับทางวัด บ้านเกิดตัวเอง

วัสดุอุปกรณ์ การก่อสร้าง แสงสี ไฟฟ้า ประปา พระสังฆาธิการ ต้องมีประสบการณ์ใน การทำงาน เข้าใจงาน ไม่ใช่ว่าทำงานไปแล้วพองานไม่ได้ตามวัตถุประสงค์เกิดความผิดพลาดบางอย่าง ทำแล้วก็ทุบทิ้ง ทำให้เสียงบประมาณในการก่อสร้างไปโดยเปล่าประโยชน์ โดยเฉพาะงบประมาณของ ผู้มีจิตศรัทธาที่ได้บริจาคเงินให้ ถ้าการก่อสร้างไม่ได้ตามวัตถุประสงค์จะเป็นการทำลายศรัทธาของ ญาติโยมอย่างน่าเสียดาย

การจัดการ พระสังฆาธิการผู้บริหารบุคลากรแต่ละวัดเป็นผู้รับผิดชอบดูแล ถ้าพระสังฆาธิการไม่มีความรู้ความเข้าใจการพัฒนาการสาธารณูปการ ควรจะให้ปรึกษากับท่านผู้รู้ โดยเฉพาะทางด้านเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ในชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจมาให้ความรู้ ให้คำปรึกษา เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หรือนักวิชาการที่มีความรู้ ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน เข้ามาให้คำแนะนำ

๕.๑.๒ แนวคิดทฤษฎีและการบูรณาการหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการการสาธารณูปการ

แนวคิดที่เหมาะสมกับการพัฒนาการสาธารณูปการ หมายถึงการดำเนินงานหรือปฏิบัติงานตามหลักการพัฒนาทรัพยากรทั้งปวงที่เกี่ยวกับกิจกรรม การพัฒนาหรือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการบริหารภายในองค์กรที่เกี่ยวกับการวางแผน การจัดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ กระบวนการดำเนินการ สำหรับการสาธารณูปการประกอบด้วย การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน กิจกรรมอันเกี่ยวกับวัดคือการสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุ และยกวัดราษฎร์เป็นพระอารามหลวง กิจกรรมของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร การศาสนสมบัติของวัด ทฤษฎีการจัดการจะให้ความสำคัญและการสนับสนุนการจัดการทุกสาขาอาชีพเพื่อให้มีการพัฒนาการบริหารจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม สำหรับการพัฒนาการสาธารณูปการตามหลักอริยสัจ ๔ ได้แก่ ทุกข์ ความไม่สบายกายไม่สบายใจ ที่ชื่อว่าทุกข์ เพราะทนได้ยาก สมุทัย เหตุเกิดทุกข์ ได้แก่ต้นเหตุคือความทะยานอยาก นิโรธ ความดับทุกข์ ได้แก่ดับต้นเหตุให้สิ้นเชิง มรรค ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

๕.๑.๓ การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวัดวาอารามในยุคปัจจุบัน มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการก่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะเก่าๆ ที่มีอยู่ในวัดวาอาราม ให้มีความเหมาะสมกับภูมิทัศน์ภายในวัดและบริเวณของวัด ซึ่งการสาธารณูปการบางวัดก็มีขนาดพื้นที่เล็ก บางวัดก็มีขนาดปานกลาง และบางวัดก็มีขนาดใหญ่เป็นต้น การสาธารณูปการ เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสผู้ดำเนินการสาธารณูปการ เพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรมไทยให้มีความเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ สืบสานความเป็นชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้คงอยู่ในสังคม อาจจะมีการประยุกต์ศิลปะเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่อย่างทรงคุณค่า ความเป็นไทย นอกจากนั้น การสาธารณูปการ หมายถึงการดำเนินการที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการพัฒนาเสนาสนะ การดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ การทำนุบำรุงรักษาทรัพยากรของวัด การก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาสวดศพ ฌาปนสถาน อาคารปฏิบัติธรรม ห้องสมุด ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ หอระฆัง กำแพงวัด ประตูวัด ซุ้มประตูวัด ที่จอดรถ โต๊ะตู้ เก้าอี้ เครื่องคอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์ และกุฏิสงฆ์เป็นต้น การสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกัน มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชน

การวางแผน คือการบริหารการจัดการถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนา ควรจะมีหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการโดยให้ทำการประชุมคณะกรรมการก่อน ควรจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทางอำเภอมาช่วยวางแผนในการออกแบบการก่อสร้าง โดยมีเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมาให้ความรู้ความเข้าใจคอยให้คำแนะนำในการก่อสร้าง ในกรณีที่ทางวัดแจ้งความประสงค์ไปทางหน่วยงานราชการก็จะจัดเจ้าหน้าที่มาให้คำปรึกษาทันที ทำให้รูปแบบแผนผังของการสร้างวัดมีความสวยงามและเป็นความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้น พระสังฆาธิการได้ดำเนินการการพัฒนาการบริหารตามภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดำรงอยู่ ผู้ดำเนินการจะต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างภูมิสังขการ สร้างศาลาการเปรียญ การสร้างศาลาอเนกประสงค์ การสร้างอุโบสถ ควรจะดำเนินการก่อสร้างโดยอาศัยหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการ คือ การอุทิศตัวทั้งชีวิตเพื่อการพัฒนาการสาธารณูปการ

การวางแผน ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ความเห็นว่า มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสาธารณูปการ ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

การจัดองค์การ คือการจัดคณะกรรมการขึ้นมาบริหารการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ควรจะคำนึงประโยชน์ในการใช้สอยเป็นหลัก ส่วนสภาพของวัดและสิ่งแวดล้อมควรจะได้ดำเนินการปลูกต้นไม้ภายในบริเวณวัดให้มีความร่มรื่น เน้นการปลูกต้นไม้ การจัดสวนหย่อม การปรับพื้นถนนให้มีความสวยงามความสะดวกสบายในการเข้าออกภายในวัด จัดโต๊ะม้านั่งได้ร่มไม้สำหรับเป็นที่พักผ่อนของพระสงฆ์และญาติโยมทั่วไปที่มาทำบุญที่วัด มีป้ายชื่อวัดที่มีความเด่นชัด มีซุ้มประตูและกำแพงรั้วแบบเดิมแต่ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ ในด้านสายไฟภายในวัดเดินสายใต้ดินเพื่อให้ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความเหมาะสมกับสภาพของวัดและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี ดังนั้น การพัฒนาการสาธารณูปการเบื้องต้นควรจะได้บูรณะปฏิสังขรณ์ เช่น การทาสีกำแพงวัดที่ชำรุดทรุดโทรมลง ถนนหนทางภายในวัดควรจะได้ดำเนินการปรับพื้นถนนใหม่มีการยกระดับและการเทพื้นถนน การถมที่ดินของวัดควรจะได้ดำเนินการถมดินให้ได้ประมาณพอดีกับภูมิทัศน์

การจัดองค์การ ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ความเห็นว่า มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสาธารณูปการ ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

การบังคับบัญชาสั่งการ คือการดำเนินการประชุมพระสังฆาธิการทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการสาธารณูปการ กล่าวคือการซ่อมแซมของเก่าควรจะรักษาไว้ อนุรักษ์ไว้ไม่ควรทำลาย ถ้ามีการซ่อมแซมก็ควรจะยึดแบบเดิมไว้ ควรรักษาสภาพแบบเดิมไว้เพราะเป็นฝีมือของคนเก่าเป็นการรักษาศรัทธา รักษาสภาพจิตใจ รักษาหัวใจของคนเก่าแก่ที่ได้สร้างให้กับวัด ส่วนศาสนวัตถุที่สร้างขึ้นใหม่ ควรจะมีการออกแบบแปลนการก่อสร้างให้เหมาะสม หลังจากนั้นก็หาทุนหางบประมาณในการก่อสร้าง การก่อสร้างให้สร้างแบบค่อยๆ เป็นค่อยไปตามสภาพของทุนทรัพย์ที่มีอยู่ ปัจจัยหาได้ยากแต่ถ้ามีความเพียรในการก่อสร้าง ก็จะสร้างเสร็จสมความตั้งใจแน่นอน

นอกจากนั้น การดำเนินการก่อสร้างและการปรับปรุงซ่อมแซม คือการย้ายจากที่เดิมเพื่อมาสร้างใหม่ โดยการบริหารจัดการแบ่งเป็นอาณาเขตแบ่งเป็น ๕ อาณาเขต คือ เขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส เขตปฏิบัติธรรม เขตพระปริยัติธรรม และเขตสาธารณกุศลเป็นต้น

การบังคับบัญชาสั่งการ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นว่า มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการ สาธารณูปการ ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปาน กลางทุกข้อ

การประสานงาน พระสังฆาธิการควรจะต้องตั้งคณะกรรมการสงฆ์ขึ้นมาก่อนเพื่อให้มา ดูแลรับผิดชอบการพัฒนาการสาธารณูปการ มีการมอบหมายภาระหน้าที่ให้บุคลากรแต่ละรูปได้มี หน้าที่ในการดูแลที่แตกต่างกัน เช่น พระสงฆ์ที่ท่านมีอายุพรรษามากก็รับหน้าที่ประเภทงานเบาๆ สบายๆ พระสงฆ์ที่ท่านมีอายุพรรษาน้อยและสุขภาพดี แข็งแรงดี ก็จัดให้รับหน้าที่ในการทำงาน ประเภทงานหนักได้ เช่น การปิดกวาดเช็ดถู การกวาดถนนหนทาง การรักษาสวนหย่อมหรือต้นไม้ ภายในวัด การดูแลรักษาความสะอาดห้องน้ำห้องสุขา เวลาที่วัดมีงานใหญ่ๆ จะมีญาติโยมชาวบ้านมา กันมาก ควรจะได้มอบหมายหน้าที่ให้พระภิกษุเป็นผู้ดูแล และญาติโยมที่มีจิตอาสาช่วยกันทำความสะอาดห้องน้ำห้องสุขา แต่ถ้าในวันปกติ ทุกๆ วัน หน้าที่ในการดูแลความสะอาดภายในวัดจะเป็น หน้าที่ของพระสงฆ์ที่วัดช่วยกันทำนอกจากนั้น การดูแลอุโบสถก็ดี ศาลาการเปรียญก็ดี กุฏิสงฆ์ก็ดี หรือฌาปนสถานศาลาการบำเพ็ญกุศลก็ดี ควรจะจัดให้พระทำหน้าที่ในการดูแลรักษา ส่วนของ ห้องน้ำห้องสุขาจะเปิดให้ใช้ทั้งหมด ในกรณีที่ทางวัดมีกิจกรรมมีงานบุญใหญ่ๆ ตามสภาพของแต่ละ งานว่างานเล็กงานใหญ่ ถ้าในวาระปกติก็จะเปิดประมาณสองห้อง เพราะจะได้ประหยัดน้ำไฟด้วย และอีกอย่างผู้รับหน้าที่นี้จะได้ไม่เหนื่อยในการทำความสะดวกมากไป

การประสานงาน ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นว่า มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการ สาธารณูปการ ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปาน กลางทุกข้อ

การควบคุม คือเป็นการหน้าที่ของพระสังฆาธิการทุกระดับในการกำกับดูแลรักษา ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาการสาธารณูปการ ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ก่อน เมื่อมีความรู้ความเข้าใจแล้วก็มีการคัดกรอง การจัดสรรหา การโฆษณา หรือการประมูลการก่อสร้าง การประกวดราคา และให้พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเข้ามา เช่น คนนี้มีฝีมือทางด้านช่างปูน ช่างไม้ ช่างเหล็ก ช่างปูนกระเบื้อง ช่างไฟ ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีความสามารถและมีใจรักในการทำงานแต่ละอย่างที่ไม่เท่าเทียมกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องพิจารณาคัดเลือกตัวบุคคล ให้เข้ามาทำงานที่เหมาะสมกับงาน นอกจากนั้น ควรจะมี คณะกรรมการวัดช่วยกันดูแล เช่น มีการวางแผนว่าจะทำอะไร ก็มีการนำเสนอมติในที่ประชุมสงฆ์ ดังนั้น กระบวนการในการก่อสร้างจะต้องคิดก่อนวางแผนก่อนว่าจะทำการก่อสร้างอะไร เช่นจะทำ

การก่อสร้างกุฏิสงฆ์หนึ่งหลัง จะต้องพิจารณาก่อนว่าจะสร้างตรงไหนอย่างไร จะสร้างชั้นเดียวหรือสองชั้น ขนาดความกว้างยาวเท่าไร แบบแปลนแผนผังในการก่อสร้างจะเป็นอย่างไร ได้แบบแปลนมาจากไหน จะให้วิศวกรออกแบบให้ใหม่หรือว่าจะดูแบบสำเร็จรูปที่วัดอื่นที่ได้สร้างสำเร็จแล้ว ทางช่างผู้ชำนาญการจะออกแบบเองเลยมัย และจะใช้ทุนในการดำเนินการเท่าไร จะได้ทุนหรือได้รับการสนับสนุนจากส่วนไหนบ้าง และก็จะใช้ระยะเวลาในการก่อสร้างกี่วันกี่เดือนหรือกี่ปี ขนาดของตัวอาคารเล็กหรือใหญ่ อย่างนี้เป็นต้น คือ กระบวนการของการวางแผน หลังจากนั้นก็แต่งตั้งคณะกรรมการทั้งสองฝ่ายขึ้นมารับผิดชอบ และจัดหาช่างฝีมือเข้ารับเหมาก่อสร้างและใช้คนให้ถูกกับงาน ในส่วนของการตัดสินใจและการควบคุมการก่อสร้างจะเป็นในรูปของคณะกรรมการทั้งสองฝ่ายมารับผิดชอบ และตรวจสอบแก้ไข เพื่อให้งานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

การควบคุม ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นว่า มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสาธารณูปการ ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

การบริหารจัดการการสาธารณูปการตามหลักอริยสัจ ๔ คือการสาธารณูปการมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นงานประจำของพระสังฆาธิการทุกระดับซึ่งถือว่าเป็นภาระหน้าที่โดยตรง เพื่อการใช้สอยเสนาสนะในการทำสังฆกรรม เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งตามหลักอริยสัจ ๔ ทุกข์ หมายถึงปัญหาการสร้างนวัตรม สมุทัย หมายถึงสาเหตุให้เกิดปัญหาอุปสรรค นิโรธ หมายถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา และมรรค หมายถึงเป้าหมายการสร้างนวัตรม

ทุกข์คือปัญหาการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ การพัฒนาการสาธารณูปการในระดับพระสังฆาธิการควรจะมีการจัดการประชุมปีละสองครั้ง หรือประชุมทุกสามเดือน และงานอีกอย่างหนึ่งคืองานตรวจการ ผู้บริหารในระดับพระสังฆาธิการจะต้องลงไปตรวจการตามสำนักงานของเจ้าคณะตำบล เพื่อไปให้ความรู้เจ้าอาวาสในแต่ละวัด เป็นการแนะนำในเรื่องของการให้ความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้พระสังฆาธิการได้นำปฏิบัติให้มีความสอดคล้องกับกฎระเบียบ ดังนั้น พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบคือกฎของมหาเถรสมาคม กฎของกรมการศาสนา กฎระเบียบของบ้านเมือง ต้องยึดตามกฎหมายของบ้านเมือง ควรพิจารณาให้ชัดเจนที่สุดจะได้ทำไม่ผิดกฎระเบียบ การก่อสร้างให้คำนึงถึงภูมิทัศน์รอบวัดด้วยการพัฒนาการก่อสร้างสาธารณูปการวัดมี ๒ แบบ คือ วัดที่อยู่ในเขตชุมชนเมือง เวลาที่มีการก่อสร้างก็ต้องมีแบบมีแปลน และการก่อสร้างต้องไม่ไปกระทบต่อชุมชนเมที่อยู่มาแต่ดั้งเดิม เช่น ทำให้ไปกระทบกับตึกอาคารของชุมชน หรือมีฝุ่นละอองเป็นมลพิษ ภาวะทางอากาศจากงานก่อสร้าง ก็อาจจะไปกระทบกับชุมชน วัดที่อยู่ในป่า เวลาที่จะมีการพัฒนาสาธารณูปการ อาจจะไปกระทบกับทรัพยากรป่าไม้ ด้วยการตัดไม้ทำลายป่า ด้วยการเผาหรือด้วยการรูก้าเขตป่าสงวนให้พยายามรักษาธรรมชาติของป่าเอาไว้ให้มาก ถ้าพื้นที่ป่านั้น เป็นป่าสงวน

ก็อาจจะผิดกฎหมาย ผิดกฎระเบียบของสังคม ชุมชนที่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าก็จะออกมาต่อต้านเป็นต้น

ทุกข์คือปัญหาการก่อสร้าง ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นว่า การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อวัด ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

สมุทัยคือสาเหตุให้เกิดปัญหาอุปสรรคการสร้างเสนาสนะ ควรจะพิจารณาถึงความจำเป็นในการก่อสร้างเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพของวัดและสภาพของชุมชน เพราะว่าถ้าสร้างใหญ่โตเกินเหตุต้องสิ้นเปลืองงบประมาณมาก แต่ประโยชน์ที่จะได้ใช้สอยมีเพียงนิดเดียว ก็ไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร แต่ถ้าสร้างเสนาสนะขึ้นมาแล้วได้รับประโยชน์ ก็มีความเหมาะสมที่ควรแก่การสร้างถาวรวัตถุอื่นๆ นอกจากนั้น การพัฒนาเสนาสนะภายในวัดให้มีความเหมาะสมนั้นจะต้องคำนึงถึงขนาดของชุมชนตามสำนวนว่า “วัดต้องพึงชาวบ้าน ชาวบ้านต้องพึ่งวัด” เป็นหัวใจหลักของการพัฒนาการสาธารณูปการ ถ้าขนาดของชุมชนมีขนาดเล็ก การพัฒนาการก่อสร้างเสนาสนะภายในวัดก็ควรจะเล็กตาม ถ้าขนาดของชุมชนใหญ่มีจำนวนประชากรมาก การพัฒนาการก่อสร้างเสนาสนะภายในวัดก็ควรจะใหญ่ตามไปด้วย ในข้อนี้ท่านเน้นไปที่ประโยชน์การใช้สอยเสนาสนะเป็นสำคัญ เพราะว่าถ้าการสร้างเสนาสนะขนาดเล็ก ขนาดของชุมชนใหญ่ก็ไม่เพียงพอในการใช้ประโยชน์ ถ้าการสร้างเสนาสนะใหญ่โต แต่คนในชุมชนเล็กมีจำนวนประชากรน้อย อาจจะสร้างไม่เสร็จเพราะไม่มีผู้ให้การสนับสนุน ต้องใช้ทุนในการก่อสร้างสูง ประโยชน์ในการใช้สอยก็ได้ไม่เท่าที่ควร การดูแลรักษาก็ลำบาก คือสร้างแล้วไม่มีคนดูแลรักษา ดังนั้น การพัฒนาเสนาสนะภายในวัด ควรจะเน้นให้วัดแต่ละวัดมีการจัดทำแบบแปลน แผนผัง และควรคำนึงการใช้สอยที่เหมาะสม

สมุทัยคือสาเหตุให้เกิดปัญหาอุปสรรคการก่อสร้าง ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นว่า การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อวัด ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

นิโรธคือเป้าหมายการพัฒนาการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการได้ให้ความสำคัญความเป็นเอกลักษณ์ของชาติว่า วัดควรจะรักษาความเป็นเอกลักษณ์ไทยเช่น งานลวดลาย งานปูนปั้น งานแกะสลัก งานโครงสร้าง งานจิตรกรรมภาพวาดต่างๆ เป็นการแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ของความ เป็นวัด จำเป็นต้องช่วยกันรักษารูปแบบของวัดรูปแบบของพระพุทธศาสนา บางครั้งท่านได้เห็นบางวัดที่มีการปลูกสร้างและการออกแบบโครงสร้างที่ไม่ได้รักษาสภาพของความเป็นวัด ดูจะเป็นทางโลกไป ดูจะเป็นแบบบ้านๆ ไป วัดในประเทศไทยเราควรจะรักษาความเป็นเอกลักษณ์ไทย เพราะเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่มีคุณค่ามากที่สุดที่ทุกคนควรจะต้องช่วยกันดูแลรักษาไว้ในความเป็นคนไทย อย่าให้วัฒนธรรมที่ดีของไทย ถูกอารยธรรมทางตะวันตก เข้ามาครอบงำมากเกินไป ดังนั้น การพัฒนาถาวรวัตถุและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ควรจะอนุรักษ์ของความเป็นไทยด้านวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่

ในขณะเดียวกันวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาคจะไม่เหมือนกัน เช่น ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ละพื้นที่ก็จะมีเอกลักษณ์ในความเป็นศิลปวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน

นิโรธคือเป้าหมายการพัฒนาการสาธารณูปการ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นว่าการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อวัด ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

มรรคคือแนวทางการพัฒนาการสาธารณูปการ ผู้บริหารที่เคยผ่านงานการเป็นพระสังฆาธิการควรจะต้องมีการจัดทำบัญชีรายรับ บัญชีรายจ่ายอย่างเป็นระเบียบ โดยเฉพาะการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เป็นรายเดือน และการสรุปบัญชีรับจ่ายเป็นรายปี จะได้มีความชัดเจนว่ารายรับเท่าไร รายจ่ายเท่าไร ควรจะต้องมีหลักฐานในการรับ การจ่ายมีที่มาที่ไป ในกรณีที่มีวัดมีรายได้ที่ได้รับจากการบริจาค ก็ควรจะต้องนำเงินไปฝากธนาคาร และควรจะมีรูปแบบมีคณะกรรมการอย่างน้อยสามคนห้าคนขึ้นไป เวลาที่จะทำการเบิกจ่ายจะต้องมีคณะกรรมการเบิกจ่ายอย่างน้อยสองในสามหรือสามในห้าคนเป็นต้น และหนึ่งในนั้นจะต้องมีพระสังฆาธิการเป็นคณะกรรมการด้วยโดยตำแหน่งหน้าที่ เพื่อจะได้แสดงความบริสุทธิ์ในการทำงานของพระสังฆาธิการ นอกจากนั้น การควบคุมการเงินและบัญชีรายรับ รายจ่ายของแต่ละวัดนั้น ที่ถูกต้องที่สุดจะต้องมีเจ้าอาวาสโดยตำแหน่งและไวยาวัจกร หรือคณะกรรมการการเงินโดยตรงของวัด มาช่วยกันดูแลรับผิดชอบร่วมกัน โดยจัดทำเป็นบัญชีรายรับ รายจ่ายในแต่ละเดือน และสรุปเป็นรายปี นำเสนอตามลำดับชั้น รายงานไปที่สำนักงานเจ้าคณะอำเภอ และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประจำจังหวัดนั้นๆ

มรรคคือแนวทางการพัฒนาการสาธารณูปการ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นว่าการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อวัด ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่ากลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

๕.๒ อภิปรายผล

การศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางสำหรับประเด็นในการอภิปรายผล ผู้วิจัย ได้จำแนกเป็นรายด้าน คือ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม เมื่อพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์

ภาค ๑๑ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปการอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

๑. ด้านการวางแผน

การวางแผน คือการพัฒนาการบริหารจัดการถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนา ควรจะมีวิธีการดำเนินการประชุมคณะกรรมการช่วยกันวางแผนการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ กำหนดแบบแปลนแผนผังการสร้างวัดให้มีความสวยงามและเป็นความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการจะต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างกุฏิสงฆ์ การสร้างศาลาการเปรียญ การสร้างศาลาอเนกประสงค์ และการสร้างอุโบสถเป็นต้น ควรจะดำเนินการก่อสร้างโดยอาศัยหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการด้วยการอุทิศชีวิตเพื่อการพัฒนาการสาธารณูปการอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาศรณชัย มหาปุณโณ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์” ผลการวิจัยพบว่า^๑ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ได้แก่ ด้านการสาธารณูปการในปัจจุบันมี ๒ รูปแบบ คือ การพัฒนาตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยไม่ได้มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่มาก และการพัฒนาโดยการศึกษา และวางแผนการก่อสร้างสิ่งต่างๆ ภายในวัดเพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่ จึงควรมีการจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาวัด ศึกษารายละเอียดของงานสาธารณูปการ การบริหารจัดการวัดด้วยความโปร่งใส การบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ควรอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น รูปแบบการก่อสร้างตามกฎหมายภาคตามความเหมาะสม ตามอัตลักษณ์ของพื้นที่นั้นๆ และต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยต่างๆ กำลังความสามารถของเจ้าอาวาสในอนาคต น่าจะมีการระดมทุน หรือตั้งธนาคารพระพุทธศาสนา เพื่อเปิดโอกาสให้วัดเล็กๆ ที่มีการก่อสร้างแต่ขาดทุนทรัพย์ในการก่อสร้างให้ได้มีโอกาสได้กู้ยืมเพื่อการก่อสร้างสาธารณูปการของวัดให้มีประสิทธิภาพ และได้เกิดความเร็วในการก่อสร้าง เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน และศูนย์กลางทางการศึกษาและการพัฒนาของชุมชน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การดำเนินการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ ปัจจุบันมีการช่วยเหลือประชาชนโดยอยู่บนพื้นฐานของจิตเมตตา พระสงฆ์จึงควรมีบทบาทด้วยการแนะนำให้เกิดความคิดริเริ่มแก่ชาวบ้าน ในชุมชนมีอะไรที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยทำหน้าที่เหมาะสมกับบทบาท คำนึงถึงความเหมาะสมและกาลเทศะ และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เป็นผู้ดำเนินการเสียสละ แสดงภาวะในการเป็นผู้นำที่มีอยู่ให้ประจักษ์แก่คณะสงฆ์และประชาชน ด้วยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์

^๑พระมหาศรณชัย มหาปุณโณ, “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ฉันทภรณ์ นิลอรุณ** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า^๒ ระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วย ระบบที่สำคัญ ๒ ระบบหลัก คือ ระบบทั่วไปของการจัดการความรู้ ระบบเฉพาะของการจัดการความรู้โดยระบบที่ออกแบบระบุความเป็นมาและความสำคัญ ความหมาย วัตถุประสงค์ หลักการ วิธีการดำเนินการ คำอธิบายประกอบ แนวทางและเงื่อนไขของการนำระบบไปใช้ ได้รับการตรวจสอบรับรองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมากที่สุด จากการทดลองมีผลการดำเนินการจัดการความรู้ในภาพรวมระดับมาก ค่าเฉลี่ยของผลการดำเนินการจัดการความรู้ ระดับบุคคลอยู่ระหว่าง ๓.๓๓-๔.๐๐ และมีค่าเฉลี่ยผลการจัดการความรู้ระดับกลุ่มและองค์กรอยู่ระหว่าง ๓.๓๓-๓.๗๐ จากการเปรียบเทียบ พบว่า ค่าเฉลี่ยการดำเนินงานตามระบบการจัดการความรู้หลังการทดลองมีค่าสูงกว่าก่อนการทดลอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ประดิษฐ์ ตีวัฒนกุล** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกรุงเทพมหานคร: ศึกษาการพัฒนาแบบที่เหมาะสม” ผลการวิจัยพบว่า^๓

กลุ่มที่ ๑ มีความเห็นว่า การบริหารกรุงเทพมหานครในปัจจุบันมีขนาดใหญ่เกินไป ควรแบ่งพื้นที่การบริหารเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อย เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

กลุ่มที่ ๒ มีความเห็นว่า การบริหารกรุงเทพมหานคร ในปัจจุบันเป็นรูปแบบที่เหมาะสมดีอยู่แล้ว แต่มีประเด็นที่ต้องปรับปรุงห่วงโซ่ของการบริหาร และเพิ่มอำนาจหน้าที่ตามนโยบายการกระจายอำนาจให้กรุงเทพมหานคร เช่น การบังคับใช้กฎหมาย การคมนาคม สังคม สิ่งแวดล้อมความปลอดภัย เป็นต้น

กลุ่มที่ ๓ มีความเห็นว่า การบริหารกรุงเทพมหานครต้องแบ่งย่อยพื้นที่ในการบริหารจัดการให้มากขึ้น ทำหน่วยงานให้เล็กลงต่อประชากร ต่อพื้นที่ และรัฐบาลส่วนกลางต้องกระจายอำนาจให้สำนักงานเขตมากขึ้น ให้ถือว่าการบริหารประชาชนสิ้นสุดอยู่ที่เขต

การบริหารจัดการการสาธารณูปการด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพระสังฆาธิการ มีการวางแผนแบบแปลนก่อสร้างวัดให้สอดคล้องกับยุคสมัยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการบริหารจัดการตามกฎระเบียบ พระสังฆาธิการ มีการวางแผนการก่อสร้าง และ

^๒ฉันทภรณ์ นิลอรุณ, “การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^๓ประดิษฐ์ ตีวัฒนกุล, “การบริหารกรุงเทพมหานคร: ศึกษาการพัฒนาแบบที่เหมาะสม”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๙).

การบูรณปฏิสังขรณ์วัด เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และรูปแบบทรงไทย พระสังฆาธิการมีการตรวจสอบการวางแผนการก่อสร้างแต่ละวัดให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามนโยบายการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการ มีการประชุมระดับพระสังฆาธิการเพื่อวางแผนกำหนดรูปแบบการก่อสร้างวัด แบบแปลน แผนผัง โครงสร้างวัดให้มีความสอดคล้องตามกฎระเบียบ พระสังฆาธิการมีควบคุมทรัพยากรการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ของแต่ละวัดให้เป็นไปตามกฎระเบียบ เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุผลให้พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นด้านการวางแผนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

๒. ด้านการจัดองค์การ

การจัดองค์การ คือการจัดคณะกรรมกรการขึ้นมาบริหารจัดการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ควรจะคำนึงประโยชน์ในการใช้สอยเป็นหลัก ส่วนสภาพของวัดและสิ่งแวดล้อม ควรจะได้ดำเนินการปลูกต้นไม้ภายในบริเวณวัดให้มีความร่มรื่น เน้นการปลูกต้นไม้ การจัดสวนหย่อม การปรับพื้นถนนให้มีความสวยงามความสะดวกสบายในการเข้าออกภายในวัด จัดโต๊ะม้านั่งไม้ไผ่สำหรับเป็นที่พักผ่อนของพระสงฆ์และญาติโยมทั่วไปที่มาทำบุญที่วัด มีป้ายชื่อวัดที่มีความเด่นชัด มีซุ้มประตูและกำแพงรั้วแบบเดิมแต่ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ ในด้านสายไฟภายในวัดเดินสายใต้ดินเพื่อให้ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความเหมาะสมกับสภาพของวัดและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ **องปัสสทธิศักดิ์ (เถียนยา แซ่ไคว่)** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการประสิทธิภาพการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อัครนิกายในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า^๕

๑. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อัครนิกาย ได้แก่ กระบวนการกำหนดทิศทางและวัตถุประสงค์ขององค์กร กำหนดการพัฒนาทั้งในระยะสั้น กลาง และยาว แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละงาน การนำการพัฒนาไปปฏิบัติให้เกิดผลโดยจัดทำเป็นเอกสารที่ระบุ วิสัยทัศน์ ภารกิจและการพัฒนาการบริหารจัดการต่างๆ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการประสานงานและกำกับติดตามการดำเนินงานในส่วนต่างๆ ขององค์กร ให้เป็นไปในทิศทางและจังหวะที่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้องค์การบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมถึงแนวทางการดำเนินงาน และกิจกรรมต่างๆ ของผู้ทำงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม และเป็นคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาการการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อัครนิกาย

๒. ปัจจุบันการบริหารจัดการประสิทธิภาพการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อัครนิกายในประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงและพัฒนามากขึ้น ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของการบริหาร

^๕องปัสสทธิศักดิ์ เถียนยา (แซ่ไคว่), “การบริหารจัดการประสิทธิภาพการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อัครนิกายในประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

จัดการประสิทธิภาพที่เป็นการบริหารตามแนวคิดใหม่ เน้นความเป็นระบบ โดยผู้บริหารหรือผู้เชี่ยวชาญงานด้านนี้ต้องเพิ่มบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการที่ดี ช่วยเป็นแรงผลักดันให้คณะสงฆ์อันมีนิกายในประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในการแข่งขัน และมีความก้าวหน้าอย่างมั่นคงท่ามกลางสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลก จึงจำเป็นต้องพัฒนาแนวคิดหรือสมรรถนะใหม่ให้อยู่ในกรอบที่เสริมสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ให้แก่องค์กร โดยมุ่งเน้นบุคลากรอย่างเดียวนั้นยังมีมุมมองที่กว้างขึ้นให้ครอบคลุมแนวคิดที่เน้นการสร้างการสาธารณสุขสงเคราะห์ที่มีการวางแผนและมีประสิทธิภาพของบุคลากรในการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ การส่งเสริมการวางแผนการใช้บุคลากรให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ด้วยการเสริมสร้างความรู้ ความอบอุ่น เกิดความมั่นใจและรู้สึกมั่นคง และการบริหารงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์เป็นศูนย์กลาง ในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพขององค์กร

๓. ในการบริหารจัดการประสิทธิภาพการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อันมีนิกายในประเทศไทย ให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จเจริญรุ่งเรือง สิ่งที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการ คือ การประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการสร้างคามอดทนและอดสาหะในการแก้ไขปรับปรุงจัดการเพื่อทำการตัดสินใจสิ่งการที่เป็นธรรม โดยต้องถือว่าเป็นงานที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นแม่แบบสำหรับการบริหารงานที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการประสิทธิภาพในด้านอื่นๆ เป็นกระบวนการการบริหารจัดการประสิทธิภาพสำหรับกำหนดคุณภาพอย่างเพียงพอ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คณะสงฆ์อันมีนิกาย และเป็นกระบวนการการบริหารจัดการประสิทธิภาพเพื่อเตรียมบุคคลให้เหมาะสมกับงานและเวลา รวมทั้งพัฒนากำลังคนให้เกิดประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายของคณะสงฆ์อันมีนิกาย

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวศินวรกิจ (วิชาญ ขาตวิโร) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการการสาธารณสุขการของพระสังฆาธิการ กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า^๕

๑. ปัญหาอุปสรรคด้านการสาธารณสุขการ เป็นเรื่องกฎระเบียบ หลักเกณฑ์ กฎหมาย และสิ่งแวดลอม ผู้บริหารวัดไม่ได้ดำเนินการพัฒนาวัดให้มีความสอดคล้องตามโครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ และฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๓๕ นอกจากนั้นพระสังฆาธิการเป็นผู้มีหน้าที่กำกับดูแลการสาธารณสุขการแต่ละวัดในกรุงเทพมหานคร ซึ่งการจัดการสาธารณสุขการย่อมมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อการดูแลรักษาผลประโยชน์ภายในวัดให้เกิดความสอดคล้องตามกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม

๒. หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้กับการจัดการสาธารณสุขการ การจัดการสาธารณสุขการตามหลักกัทธิบาท ๔ พระสังฆาธิการผู้บริหารวัด มีการส่งเสริมการปลูกสร้างและการ

^๕พระครูวศินวรกิจ (วิชาญ ขาตวิโร), “การจัดการการสาธารณสุขการของพระสังฆาธิการ กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

บูรณปฏิสังขรณ์ ด้วยฉันทะคือรับผิดชอบดูแลการก่อสร้างนพกรรม การก่อสร้างนพกรรมใหม่ ด้วยวิริยะคือขยันทำงานโดยการจัดตั้งทีมงานขึ้นมากำกับดูแลเป็นคณะกรรมการ ด้วยจิตตะคือมีการดำเนินพิจารณาไตร่ตรองพัฒนาสิ่งปลูกสร้างให้เพียงพอ และด้วยวิมังสาคือมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การจัดการการสาธารณูปการตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และการสาธารณูปการตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

๓. รูปแบบการจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ กรุงเทพมหานคร ได้แก่ (๑) การวางแผนตามหลักอิทธิบาท ๔ มีความรับผิดชอบเอาใจใส่ ไม่ปล่อยปละละเลย ทั้งวัสดุอุปกรณ์ การดำเนินงานด้วยการกำหนดหน้าที่งานของแต่ละฝ่าย ดำเนินการก่อสร้างวัดเชิงรุกและเชิงรับทำให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ แบบแผน การมุ่งใจให้ทีมงานอยากทำงานการก่อสร้างหรือการบูรณปฏิสังขรณ์วัด ด้วยความขยันทำงานตามเวลาความเพียรพยายามทำงานบูรณปฏิสังขรณ์มิวิสัยทัศน์ หัวหน้าทีมงานเป็นผู้ประสานงานในการก่อสร้างหรือการบูรณปฏิสังขรณ์วัด มีเกณฑ์ที่สามารถตรวจสอบได้อย่างต่อเนื่อง มีการวางแผน ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างเป็นระเบียบ (๒) การจัดองค์การตามหลักอิทธิบาท ๔ รูปแบบความพร้อมของบุคลากร อุปกรณ์ เครื่องจักร วัสดุอุปกรณ์ เพื่อดำเนินการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด จัดกำลังคนและเตรียมทรัพยากรให้เพียงพอต่อการดำเนินการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด ด้วยการศึกษา ทั้งศาสตร์และศิลป์ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดทั้งรูปทรงแบบเก่าและรูปทรงแบบประยุกต์ขึ้นมาใหม่ มีระยะเวลาการทำงานตรวจสอบได้ วิธีการบูรณปฏิสังขรณ์อาคารสถานที่อยู่ของสงฆ์ การปลูกสร้างเสนาสนะที่กำหนดไว้ (๓) การบริหารบุคคลตามหลักอิทธิบาท ๔ พระสังฆาธิการ ได้ศึกษาข้อมูล วิธีการ ความต้องการ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดด้วยความชอบ การแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ หัวหน้าทีมงานเข้าใจกลยุทธ์ในการดำเนินการ บริหารคน บริหารงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทีมงานเห็นถึงความสำคัญของงาน พระสังฆาธิการ ต้องวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมของวัดเพื่อให้การดำเนินการก่อสร้างหรือการบูรณปฏิสังขรณ์วัดบรรลุผล เช่น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค (๔) การอำนวยการตามหลักอิทธิบาท ๔ กระบวนการก่อสร้างหรือการบูรณปฏิสังขรณ์วัด กำหนดขั้นตอน วิธีการ และระยะเวลา จัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นทั้งในด้านของ เครื่องมือ งบประมาณ การสื่อสารกับผู้บริหารทุกระดับเพื่อให้ทราบกฎระเบียบการก่อสร้างหรือการบูรณปฏิสังขรณ์วัด เป็นผู้รับรู้ผลของการตรวจสอบการดำเนินการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด มีหลักฐานที่เชื่อถือได้ ทีมงานก่อสร้างหรือการบูรณปฏิสังขรณ์วัด เป็นผู้ทำหน้าที่ในการปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสมกับวิธีการจัดการ (๕) การควบคุมตามหลักอิทธิบาท ๔ การประเมินผล เช่น ประเมินจากผู้สนับสนุน จากการติชมของผู้เกี่ยวข้อง พระสังฆาธิการมีการควบคุมการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล และการอำนวยการ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับทีมงาน เพื่อก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัด

เข้าใจภาระหน้าที่ของตน ควบคุมดำเนินการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดให้มีความเหมาะสม มีการสั่งการให้ทุกฝ่ายปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ที่ตนได้รับผิดชอบต่อการก่อสร้างหรือการบูรณปฏิสังขรณ์วัด

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากังวาล อีธรรมโม ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด” ผลการวิจัยพบว่า^๖

๑. สภาพแวดล้อมทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ในปัจจุบัน มีจุดแข็ง คือ มีการส่งเสริมให้มีการศึกษา ปรีชาธรรมและอบรมภาคปฏิบัติภาวนาธรรมแก่พระภิกษุสามเณรภายในสำนัก เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความเอาใจใส่ในการเผยแผ่พระธรรม คณะสงฆ์สนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ ส่วนจุดอ่อน คือ บางสำนักมีอาคารไม่สามารถรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมจำนวนมากได้ อาคารที่พักมีสภาพเก่าทรุดโทรม เครื่องอำนวยความสะดวกมีไม่เพียงพอ เจ้าสำนักบางแห่งขาดวิสัยทัศน์ ในการปรับปรุงสถานที่ ขาดยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการ พระวิทยากรขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน ขาดการประสานความร่วมมือเรื่องวิทยากรกับสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ด้านปัญหาอุปสรรค คือ มีสัตว์รบกวนมาก เช่น นกพิราบ สุนัข แมว ไก่ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ และเทคโนโลยีได้ดึงดูดความสนใจพระภิกษุสามเณรออกไปจากการศึกษาสัมมาปฏิบัติ ขาดการส่งเสริมพัฒนาพระภิกษุสามเณรในการศึกษาหลักไตรสิกขา ทั้งภาคปริยัติและปฏิบัติให้ถึงปฏิเวธอย่างแท้จริงด้านโอกาส คือ พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับจากองค์กรระหว่างประเทศด้านการส่งเสริมสันติภาพ มีการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการกิจการ ทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีความขวนขวายหาความรู้ใหม่ๆ โดยเข้าศึกษาหลักการบริหารจัดการในมหาวิทยาลัยของสงฆ์มากขึ้น

๒. ปัจจัยหลักสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๕ เกิดประสิทธิภาพนั้น คือการคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก โดยต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ มีปัจจัยสนับสนุน คือการวางแผนโครงการเพื่อเป็นแนวทางของการทำงาน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การอำนวยการ การควบคุมกำกับกิจกรรมต่างๆ ให้ดำเนินตามแผนที่วางไว้ การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงาน การจัดทำงบประมาณบัญชีการใช้จ่ายเงินและตรวจสอบ ส่วนการบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมนั้น เน้นหลักอริยบท ๔ ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อให้การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการจัดให้มีกิจกรรมที่สำคัญทั้งภายในและภายนอกสำนัก

^๖พระมหากังวาล อีธรรมโม (ศรชัย), “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

๓. รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ที่เป็นมาตรฐาน คือเจ้าสำนักมีวิสัยทัศน์ มีการชวนชวนศึกษาดูงานของสำนักที่มีมาตรฐานนำมาปรับปรุงสำนักตนเอง เจ้าสำนักรู้จักกำหนดวัตถุประสงค์ รู้จักริเริ่มโครงการที่เป็นสาระประโยชน์ รู้จักวางแผนโครงการเพื่อปฏิบัติงาน จัดที่พัก อาคารปฏิบัติธรรม ให้มีความสะอาดพร้อมใช้งานได้ ด้านบุคลากร รู้จักแบ่งงานและการมอบหมายอำนาจหน้าที่การทำงาน รู้จักประสานความสามัคคีและประสานประโยชน์ร่วมกัน รู้จักปกครองบังคับบัญชา รู้จักติดตามและประเมินผลงานพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองและบุคลากรให้มีภาวะความเป็นผู้นำ จัดการศึกษาทั้งด้านปริยัติควบคู่กับการปฏิบัติ หมั่นประชุมกันเนื่องนิยต์ ด้านการบริหารจัดการภายในสำนัก จัดทำบัญชี รายรับจ่าย ให้เป็นระบบ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ บัญชีการเงินของสำนักปฏิบัติธรรมควรแยกจากบัญชีวัด จัดทำสถิติผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรม มีการตั้งทุนเพื่อการเผยแผ่ของสำนักปฏิบัติธรรม ประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านทางสื่อ เช่น แผ่นป้าย แผ่นพับ วิทยุชุมชน ทางอินเทอร์เน็ต เช่น Line และ Facebook เป็นต้น จัดทำสื่อการปฏิบัติธรรม เช่น แผ่นซีดี ดีวีดี หนังสือสวดมนต์ และหนังสือคู่มือการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน

การบริหารจัดการสาธารณูปการด้านการจัดการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพระสังฆาธิการ มีการจัดการโครงสร้างในรูปแบบคณะกรรมการเฉพาะด้านการสาธารณูปการของวัด พระสังฆาธิการ กำหนดภาระหน้าที่ขององค์การเฉพาะด้าน เช่น การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ พระสังฆาธิการมีการส่งเสริมการพัฒนาการสิ่งก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดให้มีความเหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อม พระสังฆาธิการ มีการส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการศึกษา การด้านการสาธารณูปการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะและประสบการณ์ พระสังฆาธิการ มีการประเมินผลการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ของแต่ละวัดเพื่อใช้วัดผลงาน เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุผลให้พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นด้านการจัดการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

๓. ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ

การบังคับบัญชาสั่งการ คือการดำเนินการประชุมพระสังฆาธิการทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการสาธารณูปการ กล่าวคือการซ่อมแซมของเก่าควรจะรักษาไว้ อนุรักษ์ไว้ไม่ควรทำลาย ถ้ามีการซ่อมแซมก็ควรจะยึดแบบเดิมไว้ ควรรักษาสภาพแบบเดิมไว้เพราะเป็นฝีมือของคนเก่าเป็นการรักษาศรัทธา รักษาสภาพจิตใจ รักษาหัวใจของคนเก่าแก่ที่ได้สร้างให้กับวัด ส่วนศาสนวัตถุที่สร้างขึ้นใหม่ ควรจะมีการออกแบบแปลนการก่อสร้างให้เหมาะสม หลังจากนั้นก็หาทุนหางบประมาณในการก่อสร้าง การก่อสร้างให้สร้างแบบค่อยๆ เป็นค่อยไปตามสภาพของทุนทรัพย์ที่มีอยู่ ปัจจัยหาได้ยากแต่ถ้ามีความเพียรในการก่อสร้าง ก็จะสร้างเสร็จสมความตั้งใจแน่นอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สบพันธ์ ชิตานนท์** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นของผู้

ตรวจสอบอาคาร” ผลการวิจัยพบว่า^๗ ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของผู้ตรวจสอบอาคาร โดยการศึกษาข้อมูลด้านกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ตรวจสอบอาคารจากประเทศต่างๆ เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามสำหรับการทำเทคนิคเดลฟายสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอาคาร ๒๒ ท่าน จำนวน ๓ รอบ จากนั้น ทำการสังเคราะห์เนื้อหาและกำหนดสมรรถนะที่จำเป็นของผู้สอบอาคาร

ขั้นตอนที่ ๒ การพัฒนาหลักสูตรจำลอง เป็นการสร้างหลักสูตรจำลองให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ ๑ โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น ๓ ขั้นตอน การสร้างโครงร่างหลักสูตร ได้แก่ สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตรและหน่วยการอบรม ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ขอบข่ายการอบรม หน่วยการเรียนรู้ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อประกอบการฝึกอบรมและวิธีวัด ประเมินผลโครงร่างหลักสูตร เป็นการนำโครงร่างหลักสูตรที่สร้างที่ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรทั่วไป ด้านการพัฒนาหลักสูตรการตรวจสอบอาคาร และด้านการวัดและประเมินคุณภาพโดยพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร และการพัฒนาโครงร่างหลักสูตรพิจารณาจากการตรวจสอบสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้โครงร่างหลักสูตรมีความสมบูรณ์ก่อนนำไปทดลอง

ขั้นตอนที่ ๓ การประเมินโดยการทดลองใช้หลักสูตรอบรม เป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการปรับปรุง แก้ไข ช้อบพร้อมแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ตรวจสอบอาคารที่ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการควบคุมอาคารให้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ตรวจสอบอาคาร จำนวน ๔๐ คน โดยใช้แบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียววัดก่อน และหลังการทดลองใช้ระยะเวลาในการดำเนินการทดลอง ๕ วัน โดยผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลการทดลอง ดังนี้ ประเมินก่อนทดลอง โดยใช้แบบทดสอบความรู้ แบบประเมินทักษะ แบบประเมินคุณลักษณะส่วนตัว แบบประเมินลักษณะนิสัยของผู้ตรวจสอบอาคาร ประเมินหลังการทดลองโดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ แบบประเมินลักษณะนิสัย แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ แบบประเมินปฏิกิริยาอบรม ตลอดจนมีการประเมินติดตามผลการปฏิบัติงานตรวจสอบอาคารหลังจากการอบรม ๒ เดือน โดยใช้แบบประเมินผลลัพธ์การอบรม ในขั้นตอนนี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลองจากแบบทดสอบความรู้ แบบประเมินทักษะ แบบประเมินคุณลักษณะส่วนตัว และแบบประเมินลักษณะนิสัย โดยใช้สถิติ สำหรับการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ ปฏิกิริยาของการอบรม ตลอดจนผลลัพธ์การอบรม ใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนกับเกณฑ์ที่กำหนด

^๗สปพันธ์ ชิตานนท์, “การพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นของผู้ตรวจสอบอาคาร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑).

ขั้นตอนที่ ๔ สรุปการประเมินหลักสูตรอบรม สมรรถนะที่จำเป็นของผู้ตรวจสอบอาคาร ได้แก่ ด้านความรู้ ประกอบด้วยบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ตรวจสอบอาคารตามที่กฎหมายกำหนด ปรัชญาการตรวจสอบอาคาร กฎหมายการที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบอาคาร ระบบความมั่นคงแข็งแรงของอาคาร ระบบสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม ระบบป้องกันและระงับอัคคีภัย ขั้นตอนการตรวจสอบอาคาร และมาตรฐานงานอาคารด้านความปลอดภัย ด้านทักษะประกอบด้วย การเขียนและสรุปรายงานการตรวจสอบอาคารเทคนิคในการอธิบายและแนะนำเจ้าของอาคาร วิธีการตรวจสอบด้วยสายตา วิธีการแก้ปัญหา วิธีการสังเกต และวิธีการสร้างทีมงาน ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ประกอบด้วยความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ความเคารพต่อตัวเอง และความมีจรรยาบรรณในอาชีพ ด้านลักษณะนิสัยประกอบด้วยความละเอียดรอบคอบและความช่างสังเกต

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดวรญาณ อคฺคฺวชิโร ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์” ผลการวิจัยพบว่า^๕

๑. สภาพปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนต้นแบบพบว่า ด้านบุคลากร อดีตเจ้าอาวาสเป็นผู้นำเชิงปัจเจกชนสั่งการเพียงรูปเดียวและมีภาวะผู้นำสูง สร้างอัตลักษณ์ให้กับวัดโดยดำเนินโครงการตามทักษะความสามารถเพียงด้านเดียวจนปรากฏผลชัดเจน เจ้าอาวาสรูปใหม่ซึ่งบริหารจัดการวัดต่อมาไม่สามารถสืบสานอัตลักษณ์เดิมไว้ได้ และพระภิกษุผู้อุปสมบทใหม่ขาดระเบียบวินัยของพระภิกษุสงฆ์ รวมทั้งการขาดแคลนศาสนทายาทสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาและกิจการคณะสงฆ์ พระภิกษุสงฆ์ขาดทักษะการศึกษาซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดำเนินการอย่างตั้งรับ ด้านการร่วมรับผิดชอบต่อชุมชน ขาดการประสานความเข้าใจสำหรับแต่ละโครงการที่วัดดำเนินการ

๒. หลักการบริหารตามแนวพุทธศาสนาสามารถสรุปได้ ๓ ประการ คือ หลักการครองตนครองคน และครองงาน รวมทั้งหลักพระวินัยช่วยให้การบริหารวัดดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยดีงามและควรส่งเสริมอาคิรยวินัย กรอบควบคุมวิถีชีวิต แนวทางประพฤติปฏิบัติสำหรับคฤหัสถ์ให้เกิดขึ้นในชุมชน และทฤษฎีที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์คือ ทฤษฎี POLC ประกอบด้วยการวางแผน การจัดองค์การ การขึ้นใจ และ การควบคุม สำหรับวิธีการและแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์ประกอบด้วย การทบทวนพันธกิจ การวางแผน การดำเนินการพัฒนา การติดตามและการประเมินผล

^๕พระปลัดวรญาณ อคฺคฺวชิโร (ยอดเพชร), “การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

๓. ความเป็นไปได้ในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์ต้องอาศัยองค์ประกอบ ด้านกฎหมาย ด้านเศรษฐกิจ ด้านบุคลากร ด้านเทคนิค ด้านสังคม และด้านประชากรชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา สำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์ ประกอบด้วยรูปแบบ GT Model ที่เกี่ยวคู่กัน ๕ ส่วน ประกอบด้วยขั้วปัญญาก่อนจึงย้อนเขยื้อนกาย คือ การสำรวจรวบรวมความคิดเห็นและข้อมูล เพื่อประเมินสภาพของวัดและชุมชนก่อนเลือกแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม ยิ่งให้ยิ่งได้คือการประกาศเจตนารมณ์ของวัดที่จะดำเนินการ เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน ฝนตกใส่ตุ่มคือการสำรวจความรู้พื้นฐานของชุมชน การจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดเก็บบันทึกความรู้ที่จัดตั้งแหล่งเรียนรู้หรือพิพิธภัณฑ์ กลุ่มลายมิตร์คิดถูก คือการสร้างภาคีเครือข่าย ในการทำงานให้เหมาะสมและเอื้อประโยชน์ต่อกันระหว่างวัดกับชุมชน และระหว่างวัดกับองค์กรต่างๆ ต้องสุขก่อนจึงสำเร็จ คือการส่งเสริมพฤติกรรมทางด้านจิตใจให้บุคคลมีปัญหา คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ไม่เสพบริโภควัตถุเกินสมควร และมีความภาคภูมิใจในพื้นฐานความเป็นมาของชุมชนตนเอง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ (แยมชุ่ม)** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธ” ผลการวิจัยพบว่า^๑

๑. การสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจธรรมสำคัญของพระสงฆ์ในการทำงานช่วยเหลือชาวบ้านหรือคนส่วนมากหรือคนทั่วไป ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของเจ้าอาวาสตามมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ข้อ ๔ บัญญัติไว้ว่า “ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล” การพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์นั้น หลักพุทธธรรมแห่งพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมและสนับสนุนการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นอย่างมาก การพัฒนารูปแบบการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธของพระสงฆ์ต้องอาศัยหลักพุทธธรรมสำคัญ คือไตรสิกขา พรหมวิหาร ๔ ราชสังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตร อปริหานิยธรรม ทศพิธราชธรรม สาราณียธรรม สัมปรีชธรรม ฯลฯ โดยพระสงฆ์ควรมีรูปแบบการพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ในส่วนที่สังคมคาดหวังไว้ ทั้ง ๒ ส่วน คือการสงเคราะห์ทางวัตถุ และสงเคราะห์ทางจิตใจไปพร้อมๆ กัน โดยมีจุดมุ่งหมายอันจะนำไปสู่การพัฒนาและบูรณาการสังคมอย่างยั่งยืนถาวร ต้องพัฒนาคุณภาพจิตใจ พัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้รูปแบบการพัฒนาตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธ เพื่อความหลุดพ้นจากหล่มแห่งความทุกข์ ย่อมนำประโยชน์สุขอย่างสูงสุดมาสู่สังคมไทย

^๑พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ (แยมชุ่ม), “การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

๒. ปัญหาด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ในปัจจุบัน คือปัญหาด้านการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ปัญหาด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ปัญหาด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และปัญหาด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์

๓. งานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ภาค ๑๕ นั้น เน้นการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบที่สามารถปฏิบัติงานออกมาแล้วเป็นสาธารณประโยชน์จริง อย่างเป็นรูปธรรม และที่สำคัญต้องปรับประยุกต์หลักพุทธธรรมอันเหมาะสมมีหลักไตรสิกขา หลักพรหมวิหารธรรม และหลักสังคหวัตถุธรรม ฯลฯ มาใช้ในการปฏิบัติงานทั้งระบบอย่างเหมาะสมดีงาม โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักกว่าให้คณะสงฆ์ได้ถือปฏิบัติดำเนินการเน้นหลักให้คณะสงฆ์ได้ทำงานช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่างๆ เป็นหลักสำคัญ การปฏิบัติงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ภาค ๑๕ จึงต้องเน้นหนักไปในทิศทางที่เกี่ยวกับการที่คณะสงฆ์ต้องให้ความสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคม ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้าน อีกทางหนึ่งด้วย ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายกฎระเบียบของบ้านเมือง เพื่อมุ่งพัฒนาทั้งทางคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางวัตถุและจิตใจให้มีความสมดุลทั้งกาย วาจา และจิตใจอันจะนำความสุข ความเจริญพัฒนามาสู่วัดและชุมชนสังคมประเทศชาติ โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นผู้นำที่สำคัญ และเป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านคุณภาพชีวิต ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ก็จะส่งผลให้ก่อเกิดความสุข สงบ สว่าง เป็นการพัฒนายั่งยืน

การบริหารจัดการสาธารณูปการด้านการบังคับบัญชาสั่งการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพระสังฆาธิการ มีการจัดประชุมระดับเจ้าอาวาสเพื่อมอบนโยบายในการปลูกสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ให้สอดคล้องตามกฎระเบียบ พระสังฆาธิการมีการอบรมแนะนำให้เจ้าอาวาสจัดทำบัญชีการเงินและงบประมาณของแต่ละวัดให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ พระสังฆาธิการมีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของแต่ละวัดแยกตามประเภท จำนวนมูลค่า โดยจัดทำเอกสารหลักฐานให้ถูกต้อง พระสังฆาธิการ มีการแต่งตั้งไวยาวัจกร เพื่อให้ทำหน้าที่ดูแลทรัพย์สินและผลประโยชน์ของวัด พระสังฆาธิการ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการวัดเพื่อติดตามการก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ตามวัตถุประสงค์โครงการที่กำหนดไว้ เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุผลให้พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นด้านการบังคับบัญชาสั่งการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

๔. ด้านการประสานงาน

การประสานงาน คือพระสังฆาธิการควรจะต้องตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแลรับผิดชอบการพัฒนาการสาธารณูปการ มีการมอบหมายภาระหน้าที่ให้บุคลากรแต่ละรูปได้มีหน้าที่ดูแลที่แตกต่างกัน เช่น พระสงฆ์ที่ท่านมีอายุพรรษามากก็รับหน้าที่ประเภทงานเบาๆ สบายๆ พระสงฆ์ที่มี

อายุพรรษาน้อยและสุขภาพดี แข็งแรงดี ก็จัดให้รับหน้าที่ในการทำงานประเภทงานหนักได้ เช่น การปิดกวาดเช็ดถู การกวาดถนนหนทาง การรักษาสวนหย่อมหรือต้นไม้ภายในวัด การดูแลรักษาความสะอาดห้องน้ำห้องสุขา การดูแลโบสถ์ก็ดี ศาลาการเปรียญก็ดี กุฏิสงฆ์ก็ดี หรือฌาปนสถาน ศาลาการบำเพ็ญกุศลก็ดี ควรจะจัดให้บุคลากรทำหน้าที่ในการดูแลรักษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สายพิน แก้วชินดวง** ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมือง แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขนกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๐}

ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ที่ชุมชนเห็นว่ารุนแรงและสมควรได้รับการแก้ไขมากที่สุด คือปัญหาขยะมูลฝอย รองลงมาคือปัญหาน้ำเสีย ส่วนปัญหามลภาวะทางเสียง มลภาวะทางอากาศ และมลภาวะทางสายตา ชุมชนเห็นว่ามีปัญหาไม่รุนแรงนัก สำหรับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นที่รุนแรงและสมควรได้รับการแก้ไขมากที่สุด คือปัญหายาเสพติด รองลงมา คือปัญหาอาชญากรรม ในส่วนของปัญหาขยะมูลฝอยนั้น พบว่ากิจกรรมเกี่ยวกับการบริโภคอาหารและการทำครัวก่อให้เกิดขยะมากที่สุด และชุมชนมีการคัดแยกขยะเฉพาะที่สามารถนำไปขายได้เท่านั้น ส่วนปัญหาเกี่ยวกับน้ำเสีย พบว่า แหล่งกำเนิดน้ำเสียส่วนใหญ่เกิดจากบ้านเรือนและชุมชน รองลงมา เป็นน้ำเสียจากตลาดสด และโรงงานอุตสาหกรรม สอดคล้องกับผลวิเคราะห์น้ำในท้องปฏิบัติการที่พบว่า ทั้ง ๙ สถานีมีค่าออกซิเจนละลายในน้ำ และค่าปริมาณออกซิเจนที่ใช้ในการย่อยสลายสารอินทรีย์โดยแบคทีเรีย หรือค่าความสกปรกในรูป เกินกว่าค่ามาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน จัดเป็นแหล่งน้ำประเภทที่ ๕ คือแหล่งน้ำที่ได้รับน้ำทั้งจากกิจกรรมบางประเภท และสามารถใช้ประโยชน์เพื่อการคมนาคมเท่านั้น ในเรื่องความต้องการในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมนั้นชุมชนมีความต้องการจะแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยต้องการให้เกิดความร่วมมือร่วมใจจากทุกส่วนและเห็นว่าการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันเป็นสิ่งสำคัญ และควรเริ่มจากตนเองในระดับครัวเรือนก่อน รวมทั้งควรมีกรรมการชุมชนที่เข้มแข็ง มีเครือข่ายที่กระจายอยู่ในชุมชนเพื่อร่วมกันจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นระบบและเป็นรูปธรรม

สอดคล้องกับงานวิจัยของ **กนกวรรณ โกมลิตธิพงศ์** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๑} การบริหารกิจการด้านการสาธารณูปการพบว่า การบูรณปฏิสังขรณ์และการสงเคราะห์มีแนวทางแตกต่างกัน เป็นกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ

^{๑๐}สายพิน แก้วชินดวง, การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมือง แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขนกรุงเทพมหานคร, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

^{๑๑}กนกวรรณ โกมลิตธิพงศ์, “การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

และไม่มีกำหนดการเป็นที่แน่นอน แต่กำหนดเป็นละครึ่งโดยเจ้าอาวาสสั่งการให้ผู้ได้บังคับบัญชาไปดำเนินการ เมื่อเสร็จงานก็เป็นอันจบ จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในของการบริหารกิจการด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณูปการตามหลักการพบว่า จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค เมื่อนำไปสังเคราะห์ร่วมกับผลการวิเคราะห์จากกรอบรูปแบบการบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีนนิกายไทย แล้วจึงนำรูปแบบไปสัมภาษณ์นักวิชาการ หลังจากการสัมภาษณ์และทำข้อมูลวิจารณ์ของนักวิชาการไปปรับปรุง รูปแบบ ผลสุดท้ายได้รูปแบบการบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีน การบริหารกิจการด้านการสาธารณูปการแบ่งออกเป็น ๒ กอง คือ กองสาธารณูปการ และกองสาธารณสงเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุทรวชิโรโสภณ (โสภณ ธมฺมโสภโณ) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๒}

๑. การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมของพระพุทธศาสนาจะได้รับผลกระทบกระเทือนจากเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ และการเมืองอย่างมากทำให้มีผู้มองศาสนาในแง่ต่างๆ ทั้งในแง่ดีหรือแง่บวกและในแง่ร้ายหรือแง่ลบก็ตาม แต่พุทธศาสนาก็นับว่ามีอิทธิพลทางด้านศิลปวัฒนธรรมอยู่มากในจิตใจของคนไทย และแสดงออกมาในรูปแบบของโบราณสถานโบราณวัตถุ ประเพณี นิสัย ศิลปวัฒนธรรม หรือความเมตตาปราณี และความโอบอ้อมอารี สิ่งเหล่านี้อาจเรียกว่าเป็นลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในสังคมไทย ซึ่งเป็นลักษณะอันเนื่องมาจากพุทธศาสนาจึงถือว่าสังคมไทยก็คือสังคมพุทธนั่นเอง ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้สังคมไทยเป็นสังคมพุทธตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็คือพระสงฆ์ สถาบันสงฆ์จึงเป็นสถาบันจารีตที่มีความสำคัญยิ่ง พระสงฆ์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของชาวพุทธไทยส่วนใหญ่ทั้งทางด้านศีลธรรมจรรยาและกิจกรรมทางโลก พระสงฆ์เป็นหนึ่งในรัตน ๓ คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นเสมือนตัวแทนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสถาบันพระพุทธศาสนาที่ขาดเสียไม่ได้ในชีวิตประจำวันของพุทธศาสนิกชน นอกจากจะเป็นที่พึ่งพิงทางใจ ชี้นำทางศีลธรรมจรรยาโดยชี้ให้ทำนาให้ดู และเป็นสถาบันที่เอื้ออำนวยบริการทางศาสนกิจ ศาสนพิธีแล้ว พระภิกษุสงฆ์ยังทำหน้าที่ส่งเสริมรักษานุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและให้บริการด้านอื่นๆ ที่กลไกของรัฐบาลเข้าไปให้บริการไม่ถึง ทั้งยังมีส่วนช่วยเสริมกลไกของรัฐให้บรรลุเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

๒. สภาพปัญหาการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม สืบเนื่องมาจากผลกระทบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีทั้งความหลากหลายและรวดเร็วในการรับข้อมูลข่าวสาร ก่อให้เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนาส่งเสริม

^{๑๒} พระสมุทรวชิโรโสภณ (โสภณ ธมฺมโสภโณ), “การพัฒนาการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสมุทรสงคราม ปัญหา คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านพุทธศาสนพิธี/พิธีกรรม สื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม แหล่งการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมเชิงวิชาการในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และเครือข่ายภาคีทางศิลปวัฒนธรรมอันส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมามากมาย

๓. การพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อดำเนินงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้บรรลุเป้าประสงค์ของการพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านพุทธศาสนพิธี/พิธีกรรม ด้านสื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ด้านแหล่งการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม ด้านกิจกรรมเชิงวิชาการในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และ ด้านเครือข่ายภาคีทางศิลปวัฒนธรรม หลักพระพุทธศาสนา เป็นรากฐานสำคัญของศิลปวัฒนธรรมไทย เนื่องจากชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนามาช้านาน และหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา ได้หล่อหลอมซึมซับลงในวิถีไทย กลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทยในทุกด้าน ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณีและศีลธรรม ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน เพื่อให้คนประพฤติดี ประพฤติชอบ สร้างความเจริญดีงาม และความมั่นคงทางจิตใจ เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนและสังคม ซึ่งหากคนในสังคมเกิดความเสื่อมใสศรัทธาตามหลักพุทธธรรมพระพุทธศาสนา ก็จะทำให้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

การบริหารจัดการสาธารณูปการด้านการประปา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพระสังฆาธิการ มีการประสานงานจัดบุคลากรภายในวัดให้ดูแลรักษาความสะอาด อาคารเสนาสนะสถานที่ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อความคงทนถาวร พระสังฆาธิการ ประสานงานให้บุคลากรดูแลสิ่งปลูกสร้างและอาคารเสนาสนะเช่น อุโบสถ กุฏิ ศาลา เมรุ วิหาร ให้เหมาะสมต่อการใช้สอยประโยชน์มีภาพสะอาด มั่นคงแข็งแรง พระสังฆาธิการ มีการปรับปรุง ซ่อมแซมเจดีย์ ช่อเก๋งอัฐิ กำแพงวัด ซุ้มประตู ถึงเก็บขยะมูลฝอย ต้นโพธิ์ ต้นไทร และสถานที่จอดรถเป็นต้น พระสังฆาธิการ มีการจัดบุคลากรเพื่อรักษาความสะอาดห้องน้ำสาธารณะ ถนนหนทางภายในวัด ขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล ให้มีความสะอาดเพื่อบริการโดยทั่วไป พระสังฆาธิการ มีการจัดสถานที่นั่งพักผ่อน จัดให้มีห้องสมุดหรือพิพิธภัณฑ์สำหรับให้บริการแก่ประชาชนโดยทั่วไป เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุผลให้พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นด้านการประปาอยู่ในระดับปานกลาง

๕. ด้านการควบคุม

การควบคุม คือการหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการกำกับดูแลรักษาทรัพยากรเพื่อการพัฒนาการสาธารณูปการ ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เมื่อบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจแล้วก็มีพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามา เช่น คนนี้มีฝีมือทางด้านช่างปูน ช่างไม้ ช่างเหล็ก ช่างปุกระเบื้อง ช่างไฟ

ซึ่งแต่บุคคลจะมีความสามารถ และมีใจรักในการทำงานแต่ละอย่างที่ไม่เท่าเทียมกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาคัดเลือกบุคคลให้เข้ามาทำงานที่เหมาะสม หลังจากนั้นก็แต่งตั้งคณะกรรมการทั้งสองฝ่ายขึ้นมารับผิดชอบ จัดหาช่างฝีมือเข้ารับเหมาก่อสร้างและใช้คนให้ถูกกับงาน ในส่วนของการตัดสินใจและการควบคุมการก่อสร้างจะเป็นในรูปของคณะกรรมการทั้งสองฝ่ายรับผิดชอบ และตรวจสอบแก้ไข เพื่อให้งานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณดา จันทรสม** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า^{๓๓}

๑. วัดโดยส่วนมากยังไม่มีโครงสร้างในการบริหารการเงินของวัดไว้อย่างเป็นระบบ

๒. การจัดทำรายงานทางการเงินตามมาตรฐานบัญชีของวัดยังไม่มีหลักฐานเด่นชัดว่าวัดมี การดำเนินการได้อย่างถูกต้อง โดยแม้ว่าวัดจะมีการบันทึกรายรับ รายจ่าย และจัดทำบัญชีเป็นประจำ แต่อาจเป็นบัญชีที่จัดทำขึ้นอย่างง่ายหรือตามความเข้าใจของผู้จัดทำเท่านั้น ยังไม่สอดคล้องกับหลักมาตรฐานบัญชีที่ รับรองกันโดยทั่วไป รวมถึงยังไม่มีตรวจสอบจากผู้สอบบัญชี

๓. การเผยแพร่ให้สาธารณะรับทราบข้อมูลทางการเงินของวัดยังอยู่ในวงจำกัด และ ยังขาด การรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบโดยหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลการบริหารการเงินของวัด อย่างเป็นระบบ

๔. วัดยังไม่กระบวนการตัดสินใจการลงทุนเพื่อใช้ประโยชน์จากศาสนสมบัติของวัดที่มีการ จัดทำเขตจัดประโยชน์อย่างเป็นระบบ

๕. ภาพรวมวัดมีเงินหมุนเวียนในรูปของรายได้และรายจ่ายของระบบวัดอยู่ ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ - ๑๒๐,๐๐๐ ล้านบาทต่อปี ในขณะที่การจัดทำบัญชีและตรวจสอบยังไม่มีระบบที่ชัดเจน

๖. การบริหารจัดการทางการเงินของวัดควรยึดหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการ ที่ดี ในการบริหารจัดการ

๗. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติยังขาดบทบาทในการ กำหนดกรอบในการกำกับดูแลให้การบริหารจัดการการเงินของวัดสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล

๘. องค์ประกอบสำคัญของหลักธรรมาภิบาลที่สอดคล้องกับการดำเนินกิจการของวัด ได้แก่ ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม ความโปร่งใส หลักนิติธรรม และหลักคุณธรรม ในขณะที่ องค์ประกอบ อย่างหลักความเสมอภาค หลักสนองตอบรับ และหลักความคุ้มค่า อาจจะมีน้ำหนักไม่มากนักกับการบริหารจัดการของวัด

๙. การศึกษาความสอดคล้องของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับที่มีอยู่ พบว่า ยังมีกรอบใน การกำกับดูแลที่ขาดแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้ผู้บริหารวัดสามารถที่จะดำเนินการได้

^{๓๓}ณดา จันทรสม, “การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย”, รายงานวิจัย, (คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๕), หน้า ก.

สอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล รวมถึงปัญหาอุปสรรคสำคัญของการบริหารจัดการทางการเงิน ให้สอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล คือการขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดี และหลักการบริหารการเงินของผู้มีอำนาจหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการภายในวัด

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุนันท์ สุนนโท ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๔}

๑. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริการศาสนสมบัติวัดให้เกิดการบริการเชิงสงเคราะห์ประชาชน ประชาชนรับรู้ถึงความมีเมตตาธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ปัจจัยด้านการควบคุมศาสนสมบัติวัด เป็นใช้การควบคุมตรวจสอบให้เกิดการจัดการศาสนสมบัติตอบความต้องการทุกภาคส่วน ปัจจัยด้านการแต่งตั้งบุคลากรที่ดูแลรักษาและดำเนินการ เป็นการดึงบุคคลเข้าช่วยเหลืองานจัดการศาสนสมบัติวัดของเจ้าอาวาส ปัจจัยด้านการทำบัญชีรักษาศาสนสมบัติวัดและเงินผลประโยชน์ของวัด เป็นวิธีการแบบแผนที่เป็นฐานข้อมูลช่วยให้เจ้าอาวาสตัดสินใจจัดการศาสนสมบัติวัดได้เหมาะสม ปัจจัยจัดทำบัญชีให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสม เป็นการปรับรูปแบบบัญชีตามความเหมาะสมกับสภาพที่ผู้ปฏิบัติสามารถจัดทำบัญชีได้ ปัจจัยทั้ง ๕ มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานจัดการศาสนาสมบัติวัดของเจ้าอาวาส ซึ่งใช้ศิลปะให้เกิดการจัดการศาสนสมบัติวัดให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น วางแผนจัดการความสัมพันธ์บุคคล อำนวยความสะดวกและควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ ให้ดำเนินงานจัดการศาสนสมบัติวัดไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมาย

๒. สภาพทั่วไปในการจัดการศาสนสมบัติของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การจัดการเรื่องที่ดินของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมทั่วไป การจัดการทั่วไปอยู่ในสภาพที่เหมาะสมแต่ขาดการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง โดยเฉพาะการจัดทำแผนงานระเบียบการจัดการศาสนสมบัติให้เป็นระบบมีต้นแบบให้เจ้าอาวาสสามารถปฏิบัติงานจัดการศาสนสมบัติได้ทันที รูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีรูปแบบการจัดการ คือ รูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดตามหลักกฎหมาย ดำเนินการตามคู่มือสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดตามจารีตประเพณีซึ่งไม่มีการจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร อนึ่งการดำเนินการจัดการศาสนสมบัติ ส่งผลให้เกิดการรักษาศาสนสมบัติและผลประโยชน์ตอบแทนแก่วัดแตกต่างกัน และมีผลประโยชน์และปัญหาความต้องการที่เกิดขึ้นกับวัดแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่

^{๑๔}พระมหาสุนันท์ สุนนโท, “การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

๓. การนำเสนอการพัฒนา รูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาการพัฒนา รูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามกระบวนการจัดการ คือกระบวนการที่เจ้าอาวาสและคณะบุคคลจัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินตามขั้นตอนต่างๆ โดยความร่วมมือร่วมใจของเจ้าอาวาสกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในองค์การ การตระหนักถึงความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานการจัดการศึกษา ศาสนสมบัติของวัดตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยรูปแบบการพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติวัดประกอบด้วยรูปแบบการบริการศาสนสมบัติวัด เน้นการบริการในลักษณะสงเคราะห์ประชาชนตามหลักเมตตาธรรมใช้ที่ดินวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด รูปแบบการควบคุมศาสนสมบัติวัด เน้นการควบคุมตรวจสอบโดยปรับเปลี่ยนไปตามความสำคัญของปัจจัย รูปแบบการแต่งตั้งบุคลากรที่ดูแลรักษาและดำเนินการ เน้นการแต่งตั้งตามความเหมาะสมกับปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัด รูปแบบการทำบัญชีรักษาศาสนสมบัติวัดและเงินผลประโยชน์ของวัดเน้นวิธีการจัดทำบัญชีตามที่กฎหมายกำหนด รูปแบบบัญชีให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสม โดยดำเนินการปรับรูปแบบบัญชีตามความเหมาะสมกับสภาพที่ผู้ปฏิบัติสามารถจัดทำบัญชีได้

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิสุทธาจารย์ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจารย์) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๕}

๑. การบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ในยุคสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้บริหารคณะสงฆ์ย่อมมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนาการบริหาร/การปกครองไปพร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการบริหาร/การปกครองวัดมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการมีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการบริหารจัดการวัด เชื่อว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์คณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้นผู้ที่จะเป็นผู้นำในการบริหาร/การปกครองวัดและคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เฝ้ายามพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม และที่สำคัญจะต้องเป็นนักปกครองที่มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม ต้องเว้นจากความมีอคติทั้งปวง ตั้งมั่นในหลักพรหมวิหารธรรมเป็น

^{๑๕} พระครูวิสุทธาจารย์ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจารย์), “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

แกนหลักของการบริหาร/การปกครองอยู่เสมอ วัดในซึ่งเป็นฐานรากอันสำคัญของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาก็จะเกิดความมั่นคง นั้นย่อมส่งผลให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคง

๒. การบริหารจัดการวัดขององค์กรคณะสงฆ์ภาค ๑๕ มีประเด็นสำคัญ ๗ ประการ ได้แก่ ด้านระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการวัด ปัญหาด้านผู้นำในการบริหารจัดการวัด ด้านการจัดบุคลากรในการบริหารจัดการวัด ด้านงบประมาณในการบริหารจัดการวัด ด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์ในการบริหารจัดการวัด ด้านสภาพแวดล้อมโบราณวัตถุ/พุทธศิลป์/อาคารสถานที่/ภูมิทัศน์ธรรมชาติและปัญหาความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานของรัฐ อันเป็นปัญหาที่สำคัญใหญ่หลวงสำหรับวัดและคณะสงฆ์ในภาค ๑๕

๓. การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ในการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ แบบห้าเอ็ม (5M) ได้แก่ บุคคล เงิน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ คุณธรรม เป็นการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมดังมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้นซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่างๆ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้นำเบื้องต้นนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้ เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายและบริหารบุคลากร ในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรจำเป็นจะต้องมีความสามัคคี และทำงานให้สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำและผู้ตาม เจ้าอาวาสนั้นมีการกิจการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามภารกิจของคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ เจ้าอาวาสที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวมีภาวะผู้นำ มีกระบวนการและวิธีปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านพระธรรมวินัย ส่งผลโดยตรงต่อศรัทธาความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยง่าย เจ้าอาวาสจึงต้องมีการกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวัดในทุกๆ ด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ ให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกรมการศาสนาที่ว่าว่าการบริหารวัด คือการปกครองบังคับบัญชา กำกับดูแล แนะนำสั่งสอนภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ ของวัด ให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด เจ้าอาวาสจึงต้องมีการกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวัดทุกด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การบริหารจัดการวัดที่ดีมีคุณภาพจึงเป็นหลักทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงยั่งยืนสืบต่อไป

การบริหารจัดการสาธารณูปการด้านการควบคุมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพระสังฆาธิการ มีการควบคุมระบบการจัดทำแผนแม่บทของวัดให้ชัดเจน มีความสอดคล้องตามนโยบายด้านการพัฒนาสาธารณูปการ พระสังฆาธิการควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้ถูกต้อง หลักการ ประหยัดและให้มีความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น พระสังฆาธิการ มีการกำกับดูแลให้เจ้าอาวาสก่อสร้างถาวรวัตถุให้เป็นรูปแบบทรงไทย เพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น พระสังฆาธิการ มีการตรวจสอบเอกสารหลักฐานการเงินของแต่ละวัดตามกฎระเบียบ และให้รายงานบัญชีรายรับ รายจ่าย พระสังฆาธิการ มีการดูแลการจัดการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส ตามขั้นตอนกฎระเบียบการพัฒนาการสาธารณูปการ เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุผลให้พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นด้านการควบคุม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” ผู้วิจัยได้มีข้อข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัย สรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายประกอบด้วย การวางแผน การจัดการ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การวางแผน คือการดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้ โดยมีการจัดการงานเงิน คน วัสดุ แผนงาน เพื่อให้การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดเป็นไปอย่างราบรื่นเกิดประโยชน์ต่อสาธารณประโยชน์ ซึ่งผู้บริหารต้องใช้องค์ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการตัดสินใจ

การจัดการจัดการ คือผู้บริหารต้องใช้ความเพียรพยายามและความรู้ความสามารถต่างๆ ต้องยอมรับว่าเป็นภารกิจในการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ สมาชิกทุกคนต้องให้ความร่วมมือจึงจะดำเนินการได้ตามเป้าหมาย ถึงแม้ว่าประเด็นนี้อาจเป็นข้อจำกัดในการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด แต่การยอมรับข้อจำกัดจะช่วยให้การวางแผนบุคลากรเพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพัฒนางานอย่างเป็นระบบทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบังคับบัญชาสั่งการ คือผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้ตามหลักอริยสัจ ๔ กล่าวคือทุกขสมุทัย นิโรธ และมรรค โดยผู้บริหารต้องมีทักษะและประสบการณ์ในการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ที่เหมาะสม เช่น การวางแผน การจัดการ การประสานงานบุคลากร และวิธีการจัดการอย่างถูกต้อง

การประสานงาน คือผู้บริหารมีการวางแผนการแก้ไขปัญหาที่เป็นข้อจำกัด หรือมีเงื่อนไขบางประเภทที่ทำให้การวางแผนไม่สามารถเป็นไปตามที่คาดคะเนหรือพยากรณ์ไว้ เช่น ข้อจำกัดเกี่ยวกับข้อมูล ข้อจำกัดเกี่ยวกับอนาคต และข้อจำกัดเกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจของผู้ปฏิบัติเป็นต้น ส่งผลให้การดำเนินการไม่เป็นไปตามเป้าหมายการสาธารณูปการ

การควบคุม คือพระสังฆาธิการ มีหน้าที่ส่งเสริมดูแลการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ออกตรวจตราเยี่ยมเจ้าอาวาส แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาส แนะนำการจัดงานวัดและการเรียไรช่วยยกฐานะวัดที่ได้พัฒนาดีแล้วเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ยกย่องเจ้าอาวาสผู้มีผลงานสาธารณูปการ แนะนำชี้แจงการจัดประโยชน์ของวัดให้ถูกต้อง

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัย สรุปข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการประกอบด้วย การวางแผน การจัดการ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การวางแผน พระสังฆาธิการผู้บริหารต้องวางแผนปรับปรุงบริเวณวัด โดยปรับปรุงบริเวณพื้นที่ของวัดเท่าที่จำเป็น มีความเหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อมของวัด เพื่อเสริมสภาพความเป็นรมณีสถานโดยดำเนินการ เช่น ป้ายชื่อวัด แผนผังติดตั้งไว้ในที่เปิดเผย ป้ายเผยแพร่กิจกรรม

การจัดการ พระสังฆาธิการผู้บริหารต้องมอบหมายภาระหน้าที่ให้แก่บุคลากรผู้รับผิดชอบดูแลรักษาวัดให้สอดคล้องตามนโยบายการปรับปรุงพัฒนาวัด เช่น ปรับปรุงบริเวณวัดให้สงบร่มรื่น การจัดการบริเวณวัดสถานที่เป็นระเบียบ มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย

การบังคับบัญชาสั่งการ พระสังฆาธิการผู้บริหารต้องสั่งการให้บุคลากรช่วยกันรักษาความสะอาดภายในวัด เช่น ดูแลถึงขยะมูลฝอย ดูแลความมั่นคงแข็งแรงของอาคารสถานที่ ดูแลสายไฟฟ้าภายในวัด ดูแลสายโทรศัพท์ภายในวัด ดูแลประปาภายในวัด

การประสานงาน พระสังฆาธิการต้องส่งเสริมให้เจ้าอาวาสทำการสาธารณูปการ เช่น จัดหาช่างดำเนินการก่อสร้าง จัดแบบแปลนอาคารตลอดแผนผังวัด ดูแลการหาทุนก่อสร้างด้วยการขอเงินงบประมาณ การชี้แจงแนะนำการปฏิบัติงาน ขจัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้าน

การควบคุม คือกำกับดูแลแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอสมควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้าง ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทยหรือให้รักษาสีลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคุมการเงินและบัญชีรายรับและรายจ่ายของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี และควบคุมดูแลเอกสารต่างๆ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป สมควรจะให้มีการทำการศึกษาวิจัยในเรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการเป็นต้น ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

เรื่อง “การพัฒนาการสาธารณูปการเพื่อส่งเสริมวัดตัวอย่างในพระพุทธศาสนา” ให้เห็นถึงความเจริญทางด้านสิ่งก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ที่เหมาะสม

เรื่อง “การบริหารการสาธารณูปการตามหลักธรรมาภิบาล” เพื่อให้เห็นถึงนโยบายการทำงาน การบริหารทรัพยากรทั้งปวงที่อยู่อย่างจำกัด เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์สามารถได้แสดงความรู้ความสามารถในด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์สู่สังคมโลก

เรื่อง “การจัดการด้านสาธารณูปการของวัดในพระพุทธศาสนา” เพื่อต้องการให้รู้ถึงวิธีการจัดการของพระสงฆ์ในแต่ละวัด ในแต่ละตำบล และในแต่ละอำเภอ ซึ่งวิธีการจัดการในแต่ละวัดนั้นย่อมมีฐานเศรษฐกิจไม่เท่าเทียม ผู้ให้การสนับสนุนวัดก็ไม่เท่าเทียมกันเช่นเดียวกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์จักได้แสดงความรู้ความสามารถออกมาดำเนินการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ให้ปรากฏแก่สังคม